

Wyrok z dnia 21 czerwca 2001 r.

II UKN 432/00

Uzyskiwanie dochodów z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego powoduje zawieszenie albo zmniejszenie emerytury lub renty także wtedy, gdy działalność ta jest prowadzona w formie spółki cywilnej.

Przewodniczący SSN Krystyna Bednarczyk, Sędziowie SN: Jerzy Kuźniar, Jadwiga Skibińska-Adamowicz (sprawozdawca).

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu w dniu 21 czerwca 2001 r. sprawy z wniosku Barbary J. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych-Oddziałowi w K. o rozliczenie renty rodzinnej za 1996 rok, na skutek kasacji wnioskodawczynie od wyroku Sądu Apelacyjnego w Krakowie z dnia 22 lutego 2000 r., [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Decyzją z dnia 11 września 1997 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych-Oddział w K. dokonał rozliczenia renty rodzinnej pobranej przez Barbarę J. za 1996 rok i ustalił, że pobrała nienależne świadczenie w kwocie 11.296,64 zł. Wezwał ją również do zwrotu tej kwoty.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Kielcach wyrokiem z dnia 29 marca 1999 r. oddalił odwołanie wnioskodawczynie od powyższej decyzji. Ustalił, że w 1994 r. Barbara J. wraz z córkami Jolantą Jutrzenką T. i Izabelą N. odziedziczyła po mężu Ryszardzie J. majątek w postaci nieruchomości w K., sprzętu komputerowego oraz samochodów i maszyn budowlanych. W dniu 13 kwietnia 1994 r. wnioskodawczynie zawarła z córkami na piśmie umowę spółki cywilnej mającą na celu wspólne prowadzenie działalności gospodarczej. Każda z nich wniosła do spółki wkład pieniężny w wysokości 5.000.000 zł (przed denominacją). Według umowy, uczestnictwo w zyskach i stratach było proporcjonalne do wysokości wkładu. Działal-

ność spółki, mającej nazwę: A.E., została zgłoszona do ewidencji działalności gospodarczej jako podmiotu zajmującego się wypożyczaniem sprzętu komputerowego, środków transportu lądowego oraz maszyn i urządzeń budowlanych. W 1996 r. wnioskodawczyni uzyskała dochód z prowadzonej działalności gospodarczej w wysokości 30.961,65 zł.

Sąd Okręgowy uznał, że dochód osiągnięty przez wnioskodawczynię w 1996 r. był zyskiem z prowadzonej działalności, gdyż istotą i celem spółki cywilnej było działanie zmierzające do osiągnięcia zysku. Zatem dochód ten miał wpływ na zawieszenie lub ograniczenie pobieranych świadczeń emerytalno-rentowych. Stosownie bowiem do § 1 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytur i rent (Dz.U. Nr 58, poz. 290 ze zm.), przy ustalaniu, czy wystąpiły okoliczności powodujące zawieszenie lub zmniejszenie emerytury lub renty określone w art. 24 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, uwzględnia się dochody uzyskiwane z pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego.

W apelacji wnioskodawczyni zarzuciła błędne przyjęcie w zaskarżonym wyroku, że o zawieszeniu świadczenia rentowego decyduje forma prawna prowadzonej działalności, a nie jej rodzaj. Zatem osoba wynajmująca określoną rzecz w ramach umowy spółki nie powinna być w gorszej sytuacji niż osoba, która wynajmowałaby ją w ramach umowy najmu.

Wyrokiem z dnia 22 lutego 2000 r. Sąd Apelacyjny w Krakowie oddalił apelację. Sąd ten podkreślił, że w 1996 r. wnioskodawczyni prowadziła na podstawie wpisu do ewidencji działalność gospodarczą w ramach umowy spółki cywilnej i uzyskiwała dochód, o którym mowa w art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.) oraz w § 1 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty (Dz.U. Nr 58, poz. 290 ze zm.). Zatem dochód uzyskiwany z działalności spółki, jako dochód z pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlegało obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu, miał wpływ na wysokość pobieranej przez wnioskodawczynię renty rodzinnej. Skoro więc organ rentowy i Sąd Okręgowy wyszły z takich założeń, brak jest podstaw do oceny, że decyzja tego organu i wyrok zaskarżony apelacją

były niezgodne z prawem.

W kasacji od wyroku Sądu Apelacyjnego opartej na podstawie naruszenia prawa materialnego wnioskodawczynie zarzuciła błędną wykładnię § 1 ust. 1 pkt 4 wymienionego wcześniej rozporządzenia z dnia 22 lipca 1992 r., wyrażającą się w ustaleniu, że zyski osiągnięte z tytułu posiadanych przez nią udziałów w spółce cywilnej stanowią podstawę do zawieszenia świadczenia rentowego.

Zdaniem wnioskodawczynie, o tym, czy pobierana przez nią renta rodzinna podlegała zawieszeniu, powinien decydować rodzaj prowadzonej przez nią działalności, a był nią wynajem różnego rodzaju sprzętu technicznego. Intencją prawodawcy nie było przy tym uzależnienie zawieszania lub ograniczenia świadczeń emerytalno-rentowych od formy prowadzonej działalności, skoro wykonywanie takiej samej działalności w ramach umowy cywilnoprawnej nie spowodowałoby następstw w postaci zawieszenia lub zmniejszenia pobieranego świadczenia. Stanowisko Sądu Apelacyjnego prowadzi więc do nierównego traktowania osób prowadzących taką samą działalność tylko w różnych formach prawnych.

Z podanych względów skarżąca wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja nie mogła być uznana za zasadną. Zgodnie z art. 1 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 18 grudnia 1976 r. o ubezpieczeniu społecznym osób prowadzących działalność gospodarczą oraz ich rodzin (jednolity tekst: Dz.U. z 1989 r. Nr 46, poz. 250 ze zm.), obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu określone w tej ustawie podlegają osoby fizyczne prowadzące na własny rachunek działalność gospodarczą na podstawie wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub na podstawie koncesji określonych w przepisach o działalności gospodarczej. W myśl zaś art. 2 ust. 1 pkt 2 ustawy, ubezpieczeniu temu nie podlegają osoby mające ustalone prawo do emerytury i renty. Jednak niepodleganie ubezpieczeniu społecznemu tych osób nie oznacza podstawy do pominięcia przez organ rentowy dochodu uzyskiwanego przez nie z działalności gospodarczej przy ustalaniu okoliczności, które mają wpływ na zawieszenie lub zmniejszenie świadczenia w postaci emerytury lub renty, w tym także renty rodzinnej. Stosownie bowiem do art. 24 ust. 1 ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz

o zmianie niektórych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 450 ze zm.), prawo do emerytury, renty z tytułu niezdolności do pracy oraz do renty rodzinnej ulega zawieszeniu lub świadczenia te ulegają zmniejszeniu w razie osiągnięcia wynagrodzenia lub dochodu z tytułu wykonywania zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej albo pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego. Jak więc z przytoczonego przepisu wynika, wpływ na zawieszenie lub ograniczenie świadczenia ma fakt uzyskiwania dochodu z takiej działalności, której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, chociaż określona osoba - ze względu na ustalone prawo do emerytury lub renty - nie podlega obowiązkowemu ubezpieczeniu społecznemu.

Na podstawie upoważnienia przewidzianego w art. 24 ust. 4 ustawy z dnia 17 października 1991 r. Minister Pracy i Polityki Socjalnej wydał dnia 22 lipca 1992 r. rozporządzenie w sprawie zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty, w którego § 1 ust. 1 pkt 4 postanowił, że przy ustalaniu, czy wystąpiły okoliczności powodujące zawieszenie lub zmniejszenie emerytury lub renty, uwzględnia się dochody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlega ubezpieczeniu społecznemu. Jednocześnie w § 1 ust. 2 rozporządzenia zastrzegł, że między innymi dochody uzyskiwane z pozarolniczej działalności gospodarczej uwzględnia się także wtedy, gdy emeryt lub rencista nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, ponieważ ma ustalone prawo do emerytury (renty) lub jest ubezpieczony z innego tytułu.

W świetle przedstawionego unormowania nie może być przeto wątpliwości co do tego, że dochody uzyskane przez powódkę w okresie spornym (1996 r.) powinny być uwzględnione przez organ rentowy przy ustaleniu, czy miała ona prawo do dalszego otrzymywania renty rodzinnej, przyznanej decyzją z dnia 5 czerwca 1994 r. i waloryzowanej w latach następnych, czy też świadczenie to podlegało zawieszeniu. Słusznie również Sądy obu instancji uznały, że skoro w 1996 r. wnioskodawczyni uzyskała dochód w wysokości przewyższającej kwotę graniczną dochodu ustalonego dla tego roku, to pobrane przez nią świadczenia w wysokości 11.296,64 zł były świadczeniami nienależnymi i jako takie podlegają zwrotowi.

Wbrew zapatrywaniu skarżącej, Sąd Apelacyjny nie naruszył prawa materialnego wskutek błędnej wykładni § 1 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia z dnia 22 lipca 1992 r. w sprawie szczegółowych zasad zawieszania lub zmniejszania emerytury i renty. Przepis ten bowiem jako okoliczność powodującą zawieszenie lub zmniejszenie

emerytury i renty traktuje „dochody z tytułu pozarolniczej działalności gospodarczej, której wykonywanie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego”. Nie uzależnia natomiast możliwości uwzględnienia tych dochodów od formy, w jakiej działalność ta jest prowadzona ani od jej rodzaju. Mówiąc inaczej, nie ma znaczenia okoliczność, czy pozarolnicza działalność gospodarcza jest prowadzona w formie spółki cywilnej, czy też w innej formie, jak również to, czy dochód wynika z najmu rzeczy, czy też z innego rozporządzenia nią.

Nie mógł również odnieść skutku zarzut kasacji, według którego zaskarżony wyrok jest świadectwem nierównego i niekorzystnego traktowania skarżącej w porównaniu z podmiotami prowadzącymi taką samą działalność, tyle że na podstawie umowy najmu. Zarzut ten okazał się nietrafny przede wszystkim dlatego, że z punktu widzenia ubezpieczenia społecznego inna jest sytuacja prawna osoby prowadzącej działalność gospodarczą, a inna osoby, która na podstawie umowy cywilnoprawnej uzyskuje dochód z tytułu najmu lub dzierżawy. O ile bowiem osoba prowadząca działalność gospodarczą korzysta z uprawnień wynikających z faktu objęcia jej obowiązkowym ubezpieczeniem społecznym, o tyle osoba wynajmująca rzecz na podstawie umowy najmu nie podlega obowiązkowi ubezpieczenia społecznego, jeżeli nie prowadzi działalności gospodarczej i nie korzysta również ze świadczeń z tego ubezpieczenia. Tak więc na przykładzie przedmiotowej sprawy nie można mówić o nierównym traktowaniu podmiotów prawa będących w takiej samej sytuacji faktycznej.

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł o oddaleniu kasacji (art. 393¹² KPC).

=====